

Høringsuttalelse – utkast til midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19.

I brev av 24. mars 2020 fikk Den norske Dommerforening (Dommerforeningen) oversendt utkast til midlertidig forskrift som skal gis i medhold av fullmaktsloven relatert til justissektoren. Høringsfristen er satt til 25.mars. Den korte høringsfristen medfører at det ikke er mulig å gi en fullverdig høringsuttalelse.

Høringsuttalelsen avgis av Dommerforeningens styre, som består av lagdommer Wiggo Storhaug Larsen (leder), tingrettsdommer Kirsten Bleskestad (nestleder), høyesterettsdommer Henrik Bull, tingrettsdommer Dagfinn Grønvik, kst. sorenskriver Tor Christian Carlsen, lagdommer Susann Funderud Skogvang, tingrettsdommer Jan Aaserud Pedersen, tingrettsdommer Anne Horn og lagdommer Kristel Heyerdahl. Styret har behandlet saken skriftlig. Saken har vært forelagt fagutvalgene for sivilprosess og straffeprosess, og styret har mottatt en uttalelse fra fagutvalget for sivilprosess og innspill fra medlemmer i fagutvalget for straffeprosess, samt fra medlemmer i fagutvalget for menneskerettigheter. Styret har også fått innspill fra lokale foreninger og fra enkeltdommere.

Dommerforeningen mener det har stor betydning at domstolene med sin samfunnskritiske funksjon så snart som mulig får gjenetablert nødvendig virksomhet så langt det er forsvarlig og mulig i den foreliggende smittesituasjonen,

Etter vårt syn er innretningen av de tiltak som foreslås i utkastet fornuftig for å avhjelpe situasjonen nå. Dommerforeningen gir derfor sin tilslutning til at det gis regler for slike tiltak som omfattes av forslaget. Når det gjelder de konkrete forslag, har vi følgende innspill.

1. Bruk av Fjernmøteteknologi.

Dommerforeningen er enig i at det gis midlertidig hjemmel for bruk av fjernmøter. Vilkårene om at dette må være nødvendig og ubetenkelig avgrensner anvendelsesområdet for bestemmelsen på en tilfredsstillende måte etter Dommerforeningens syn. Vilkåret om nødvendighet innebærer etter vårt syn også at det må vurderes om det dreier seg om en sak som det er nødvendig å behandle i den perioden domstolene ikke fungerer normalt.

Innenfor rammen av hva som er nødvendig og ubetenkelig er bestemmelsen generell, men Dommerforeningen legger til grunn at den ved anker til lagmannsretten særlig vil være aktuelt ved begrensede anker uten særlig bevisførsel. Ved bevisanker i straffesaker, men også ved begrensede anker der meddommere deltar, er det vanskelig å se at ankeforhandlinger praktisk kan gjennomføres som fjernmøte. Dagens sammensetning med to fagdommere og fem meddommere, spesielt om de sitter på forskjellige steder, vil lett lede til en ytterligere komplikasjoner, ut over de utfordringer som allerede eksisterer ved denne sammensetning av lagmannsretten, både under gjennomføring av ankeforhandling og domskonferanse.

Betenkelighetene ved bruk av fjernmøter med mange meddommere, vil kunne reduseres om flere saker kan behandles med et redusert antall meddommere eller uten meddommere. Det kan for eksempel tenkes en midlertidig løsning der skyldanker

behandles av en meddomsrett med en sammensetning på to fagdommere og tre lekdommere, mens straffutmålingsanker behandles av tre fagdommere, også i seksårssakene. Dette er imidlertid en så inngripende endring at den ikke bør gjennomføres i forskrift, men eventuelt ved at det fremmes et forslag til midlertidig lov som undergis en så normal høringsprosess som mulig.

Bruken av meddommere i lagmannsretten skaper også andre smittevernmessige utfordringer på grunn av reisevei. Det bør derfor gis midlertidige regler som gir mulighet for å trekke meddommere fra det lagsognet der retten settes.

Forslaget til § 2 andre ledd andre punktum om hensynet til siktedes rettigheter bør etter Dommerforeningens syn inngå i forskriften. Det bør kunne nyttes som ankegrunn at forhandlingen er gjennomført ved fjernmøte, og vi forslår derfor at det som står i parentes i § 2 siste ledd sløyfes.

2. Utvidet bruk av skriftlig behandling.

Dommerforeningen har ingen spesielle bemerkninger til forslaget om utvidet adgang til skriftlig behandling, men bemerker også her at mange flere straffutmålingsanker i 6-årssaker, der også begrensede anker i lagmannsretten settes med to fagdommere og fem lekdommere, kunne vært prøvd skriftlig dersom retten hadde en annen sammensetning. Dette er normalt saker uten særlig bevisførsel, som derfor ligger godt til rette for behandling med bare fagdommere. Men også her mener Dommerforeningen at en slik endring ikke bør vedtas gjennom forskrift, men som egen midlertidig lov.

3. Midlertidige signaturløsninger og midlertidige løsninger for avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere.

Dommerforeningen støtter i hovedsak Justisdepartementets forslag, som stor grad vil lette arbeidet i domstolene i den foreliggende situasjon.

Forslaget er litt vanskelig tilgjengelig, og bør kanskje gjennomgås med sikte på språklig forenkling.

Det er uklart for Dommerforeningen hvordan § 6 annet ledd skal forstås i praksis. Er det tilstrekkelig at dommeren «løfter opp» dokumentet i Lovisa?

Etter Dommerforeningens syn bør det også vurderes å sidestille bruken av regelen i § 7 annet ledd med reglene i § 7 første ledd, eller i alle fall lempe på vilkårene for å bruke dette alternativet. Hvis det er praktisk vanskelig å gjennomføre elektronisk signatur, bør det være anledning til å bruke bestemmelsen i § 7 annet ledd. Videre bør avsigelsestidspunktet i § 7 første ledd bokstav b, endres til tidspunktet for underskrift av rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker.

Dommerforeningen antar at henvisningen i § 7 første ledd bokstav a skal være til § 6 første ledd, og ikke til § 6 annet ledd, slik det står.

I § 9 annet ledd mangler en henvisning til de sivile saker i lagmannsretten. Vi foreslår en tilføyelse ved at det etter «straffeprosessen» tilføyes «og i sivile saker med flere dommere».

4. Spesialprosess

I tillegg nevner Dommerforeningen at forskriftshjemmelen for utvidet bruk av fjernmøter og fjernavhør er generell, jf. § 2. Den dekker da bruk av fjernmøter også i spesialprosessen – for eksempel i saker om tvang, gjeld, skifte og konkurs. §§ 6 og 7, som gjelder midlertidige signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser med flere dommere, er avgrenset til «rettslige avgjørelser etter tvisteloven og straffeprosessloven». Vi antar at også rettslige avgjørelser etter spesialprosessen skal kunne signeres og avsies på samme måte. Selv om dette kanskje kan utledes via henvisninger til tvisteloven i spesialprosessen bør det også reflekteres i ordlyden i de to bestemmelsene.

5. Forkynnelse

Dommerforeningen mener også Departementet bør vurdere om forskriften skal ha en bestemmelse om forenklete regler for forkynnelse. Muligheten for forkynning via hovedstevnevitnet er kraftig redusert de siste ukene. Frammøteforkynning er av smittevern hensyn ikke ønskelig, verken i domstolene eller hos politiet. Postforkynning er, særlig i straffesaker, tungvint og usikkert. Det er da en fare for at forkynning etter de alminnelige reglene kan bli en unødvendig flaskehals. Dommerforeningen mener derfor at det er behov for regler om forenklet forkynnelse – for eksempel per epost, telefon eller lignende.

6. Behov for tiltak for å sikre offentlighet i rettspleien

Det vil være vanskelig å ivareta kravene til offentlighet ved bruk av fjernmøter. Etter EMK artikkel 6 gjelder det krav om «public hearing». I høringsnotatet på side 5 sies det bl.a. at det bør legges til rette for at pressen og andre interesserte kan delta i fjernmøtene «når dette lar seg gjøre på en betryggende måte». Hvis bruken av fjernmøter blir utbredt over noe lengre tid, er det viktig at systemene i domstolene er egnet til å sikre offentlighetens innsyn i rettsmøter som avholdes som fjernmøter. Etter Dommerforeningens syn er dette spørsmål som departementet og Domstoladministrasjonen allerede nå bør begynne å arbeide med slik at offentlighetens innsyn sikres. Det er særlig viktig at domstolene tidlig får på plass tiltak som sikrer pressens innsyn.